

MINISTERIE VAN DEFENSIE

Militaire Inlichtingendienst

Postbus 20701
2500 ES 's-Gravenhage

Telefoon 070 - 3 18 73 87
Telefax 070 - 3 18 79 51

Aan:
Zie verzendlijst

Uw brief	Uw kenmerk	Ons nummer	Datum
		DIS/95/12.13.4/2154	12 september 1995

Onderwerp: Joegoslavië: recente ontwikkelingen
(nr 46/95)

1. Hierbij doe ik U toekomen een notitie over de recente ontwikkelingen in het voormalige Joegoslavië.
2. Zonder bijlage is deze brief ongerubriceerd.

Hoofd Militaire Inlichtingendienst,

mr J.C.F. Knapp
Brigade-generaal

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

VERZENDLIJST behorende bij brief MID nr. DIS/95/12.13.4/2154 d.d. 12 september 1995

AAN:

Ministerie van Algemene Zaken
t.a.v. Coördinator van de Inlichtingen- en Veiligheidsdiensten

Hoofd Binnenlandse Veiligheidsdienst
t.a.v. Dhr. [REDACTED]

Ministerie van Buitenlandse Zaken
t.a.v. plv DGPZ

NL-HPMV NAVO-Brussel

IMS/INT DIV, t.a.v. kol [REDACTED] d.t.v. HPMV

INTERN:

HMID
HACIV t.a.v. BCI
HAI
HMA
CIC
Archief

Bijlagen
één (1)

Bezoekadres
Kalvermarkt 28
's-Gravenhage

Doorkiesnummer
070 - 318 8004

Verzoeken bij beantwoording datum, nummer en onderwerp te vermelden

[REDACTED]

MINISTERIE VAN DEFENSIE

MILITAIRE INLICHTINGDIENST/CO

Afdeling Inlichtingen

ONTWIKKELINGEN IN DE VOORMALIGE JOEGOSLAVISCHE FEDERATIE

46/95

(Afgesloten 121200B SEP 1995)

Conclusie/voorzicht

Het is prematuur om aan te nemen dat het akkoord van Genève de basis heeft gelegd voor een vredesregeling voor Bosnië-Herzegovina. De Bosnische regering heeft voor de Serviërs onaanvaardbare territoriale aanspraken geformuleerd. Er is geen reden om aan te nemen dat de Serviërs bereid zijn een kwart van het door hen gedomineerde gebied op te geven.

Er zijn nieuwe indicaties voor spanningen tussen Bosnische Kroaten en Moslims. Hun samenwerking zal ook in de toekomst beperkt blijven tot gebieden waarin de belangen parallel lopen. Nieuwe gevechten zijn echter allerminst denkbeeldig.

De Kroatische regering blijft de controle over de onlangs veroverde, voormalig Servische gebieden (Sectoren Noord en Zuid) consolideren. Herintegratie van Sector Oost in het Kroatische staatsverband en een oplossing voor het probleem van het achterland van Dubrovnik behouden de hoogste prioriteit, waarbij zeker de komende maanden naar verwachting een politieke oplossing van deze vraagstukken zal worden nagestreefd.

Bosnië-Herzegovina

Op 8 september is in Genève beraad gehouden tussen de ministers van Buitenlandse Zaken van Bosnië-Herzegovina, Kroatië en "Joegoslavië". Daarbij is een akkoord bereikt dat de basis moet leggen voor een vredesregeling in Bosnië-Herzegovina. Veel onderdelen van het beginsel-akkoord moeten overigens nog nader worden uitgewerkt. Uit verklaringen van de Amerikaanse afgezant Holbrooke, die een belangrijke rol heeft gespeeld in de onderhandelingen, blijkt echter dat het behoud van Bosnië-Herzegovina als soevereine staat binnen zijn internationaal erkende grenzen één van de basis-beginselen van de overeenkomst vormt. Binnen die staat wordt echter het bestaan van twee "componenten" erkend, te weten een Servische en een Moslim-Kroatische. Beide "componenten" zullen autonomie verkrijgen. De territoriale verdeling tussen de componenten zal nog onderwerp zijn van nieuwe onderhandelingen, maar deze dient in principe uit te gaan van coherente gebieden en niet af te wijken van de eerder door de internationale Contactgroep voorgestelde 51%-49% verdeling tussen Moslims/Kroaten en Serviërs. Beide componenten zullen het recht krijgen op bijzondere betrekkingen

met buurlanden, mits deze betrekkingen niet strijdig zijn met de Grondwet van Bosnië-Herzegovina. Holbrooke stelde bij de presentatie van de plannen dat de overeenkomst neerkomt op een feitelijke erkenning van Bosnië-Herzegovina door "Joegoslavië".

Van Bosnische regeringszijde is terughoudend gereageerd op het akkoord van Genève. Met name de erkenning van een feitelijk grotendeels autonome Servische "staat" in Bosnië-Herzegovina werd door president Izetbegovic en premier Silajdzic als een pijnlijke concessie gepresenteerd. Eerstgenoemde stelde ook dat zijn regering "geen centimeter" terrein zou opgeven en in ieder geval aanspraak blijft maken op steden als Gorazde en Brcko. Hoewel Moslim-aanspraken op deze steden in het licht van de uitkomsten van de volkstelling van 1991 gerechtvaardigd zijn, worden de kansen op een definitief vredesakkoord aanzienlijk verkleind indien Izetbegovic aan die aanspraken vasthoudt. Het behoud van Gorazde als Moslim-enclave is strijdig met het principe van territoriale coherentie. De door Brcko gecontroleerde Posavina-corridor vormt de enige verbinding tussen de "Servische" delen in oost- en west-Bosnië. Het verlies daarvan zou neerkomen op de vorming van een Servische enclave in het westen van het land. Daarom is te verwachten dat de Serviërs zich krachtig zullen verzetten tegen genoemde Bosnische aanspraken.

Van hun kant hebben de Serviërs het akkoord van Genève gepresenteerd als een feitelijke erkenning van de "Servische Republiek" (in Bosnië-Herzegovina). Ook de Bosnisch-Servische president Karadzic gaf echter aan nog grote problemen te verwachten, met name inzake gebiedsverdeling. In het verleden hebben Bosnisch-Servische politieke en militaire leiders herhaaldelijk bezwaar aangetekend tegen substantiële territoriale concessies. Aangenomen wordt dat de concessiebereidheid onder druk van de Servische president Milosevic en de NAVO-aanvallen op Bosnisch-Servische doelen enigszins is toegenomen. Toch moet worden betwijfeld of de Bosnische Serviërs inderdaad een kwart van het door hen gedomineerde gebied ($\pm 70\%$ van het Bosnische grondgebied) zullen willen opgeven, zoals de 51%-49% verdeling van hen vergt.

De NAVO-luchtaanvallen op Bosnisch-Servische stellingen zijn de afgelopen dagen voortgezet; zij lijken zelfs te zijn geïntensiveerd nu ook bruggen doelwit van beschietingen zijn en er voor het eerst aanvallen zijn uitgevoerd met kruisvluchtwapens op Bosnisch-Servische doelen in de omgeving van de westelijke stad Banja Luka. Hoewel er sprake is van "ongebruikelijke verplaatsingen" van Bosnisch-Servische zware wapens rond Sarajevo, blijven de Bosnische Serviërs weigeren die wapens terug te trekken. Zij wijzen erop dat de wapens noodzakelijk zijn voor de bescherming van de Servische burgerbevolking. Overigens zijn er enige aanwijzingen dat de Europese bemiddelaar in het voormalige Joegoslavië, Bildt, en marge van de vergadering in Genève toezeggingen heeft verkregen van de Bosnische Serviërs dat zij inderdaad hun zware wapens rond Sarajevo zullen verwijderen, alsmede van de Bosnische regering dat zij de daar vrijkomende gebieden niet zullen bezetten met eigen eenheden. De betekenis van deze afspraken is echter onduidelijk.

Karadzic heeft voorafgaande aan de besprekingen in Genève de NAVO ervan beschuldigd met opzet burgerdoelen te beschieten. Daarbij dient echter te worden aangetekend dat de Bosnisch-Servische strijdkrachten (VRS) in een aantal gevallen opzettelijk wapensystemen in woonwijken hebben

[REDACTED]

geplaatst, zodat aanvallen op die wapens onvermijdelijk zouden leiden tot schade aan burgerdoelen. Karadzic heeft zelfs gesteld dat het het doel van de NAVO is om de VRS zodanig te verzwakken, dat de Bosnische strijdkrachten (ABiH) geheel Sarajevo kunnen innemen. In het verleden hebben de Bosnische Serviërs de VN, EU en NAVO herhaaldelijk beschuldigd van een anti-Servische opstelling. Inderdaad kunnen de NAVO-operaties rond Sarajevo en elders in Bosnië-Herzegovina op termijn tot gevolg hebben dat de krachtsverhoudingen ter plekke in Servisch nadeel verschuiven.

Volgens "Joegoslavische" persberichten is er de afgelopen tijd sprake geweest van strijd tussen de Kroatische strijdkrachten (HV) en het Vijfde Korps van de ABiH aan de westgrens van de Bosnische enclave rond Bihac. Inzet van deze gevechten zou de beheersing van het aan de grens gelegen vliegveld Zeljava zijn geweest. Zelfs werd gesuggereerd dat de weigering van Kroatië om het voormalige Bosnische presidiumlid Abdic, die rond Bihac lange tijd strijd heeft geleverd tegen het Vijfde Korps, aan Bosnië-Herzegovina uit te leveren, verband houdt met de wens van Kroatië de mogelijkheid open te houden om Abdic eventueel zelf in te zetten in Bihac en omgeving.

De strijd tussen ABiH en HV in Bihac is niet bevestigd, maar de opperbevelhebber van de ABiH, Delic, heeft wél toegegeven dat hij onlangs met zijn Kroatische ambtgenoot Cervenko overleg heeft gevoerd over onderlinge twistpunten, waaronder ook de situatie rond Zeljava. Bij die gelegenheid zinspeelde hij ook over onenigheid rond het grensverloop bij Bihac. Mede gezien de al jaren gespannen betrekkingen tussen Kroaten en Moslims in de enclave rond Bihac, ligt het voor de hand dat de HV inderdaad een poging heeft gedaan het vliegveld bij Zeljava onder eigen controle te brengen, dan wel het gebruik daarvan aan het Vijfde Korps te ontzeggen.

[REDACTED] in het voormalige Joegoslavië meldt een toename in het aantal zware wapens dat de HV heeft geconcentreerd in het noorden van de voormalige Sector Zuid, met name aan de grens met de Bihac-enclave. Ook zou de demobilisatie van reservisten, die was ingesteld na de volledige onderwerping van de voormalige Sectoren Zuid en Noord, voorlopig zijn stopgezet. Tegen de achtergrond van de oplopende onderlinge spanningen tussen Kroaten en Moslims in de regio-Bihac moet er van worden uitgegaan dat de Kroatische militair-politieke top rekening houdt met nieuwe strijd in deze regio. Ook de recentelijk aan [REDACTED] opgelegde beperkingen van de bewegingsvrijheid kunnen daarmee verband houden.

Dat de betrekkingen tussen Kroaten en Moslims gespannen blijven, blijkt ook uit een recent bezoek van een delegatie van Herceg-Bosna (de "Kroatische Republiek" in Bosnië-Herzegovina) aan de regio-Bihac. Daarbij werd melding gemaakt van vervolging door Moslims van de (weinige) Kroaten in Bihac. Op grond daarvan werd het voornemen geuit een eigen Kroatische stad in de regio te stichten. De Kroaten maakten vóór de volkstelling van 1991 minder dan 10% van de bevolking van Bihac en omgeving uit; zelfs het aantal Serviërs in deze regio was aanzienlijk groter.

Ook in Vares (ten noorden van Sarajevo) is sinds enige tijd sprake van spanningen tussen Kroaten en Moslims. De autoriteiten van Herceg-Bosna hebben gemeld dat "islamitische fundamentalisten" daar inmiddels alle Kroaten hebben verdreven. Daarvoor werd de hoofdverantwoordelijkheid gelegd bij de

lokale afdeling van de Partij voor Democratische Actie (SDA), de grootste partij in Bosnië-Herzegovina. Indien de melding juist is, hebben lokale Moslims in Vares in feite een etnische zuivering uitgevoerd, omdat de plaats volgens de volkstelling van 1991 een groter aantal Kroaten herbergde dan Moslims (41% tegen 30%). Dat daarbij de SDA verantwoordelijk wordt gesteld, onderstreept de diepe verdeeldheid tussen beide bevolkingsgroepen. De SDA is de partij van president Izetbegovic en vice-president Ganic. Zoals bekend zijn beide bevolkingsgroepen in 1994 onder buitenlandse druk een overeenkomst tot vorming van een gezamenlijke Federatie aangegaan. Ontwikkelingen als die in Vares, Bihac en de voorziene hoofdstad van Herceg-Bosna, Mostar, wijzen erop dat deze samenwerking voornog beperkt zal blijven tot die gebieden waar de belangen volledig parallel lopen. Op termijn is nieuwe Moslim-Kroatische strijd in Bosnië-Herzegovina zeer waarschijnlijk.

Overigens moet worden onderstreept dat de inzet van reguliere Kroatische eenheden in Bosnië-Herzegovina toe lijkt te nemen. Zoals bekend is de HV reeds lange tijd actief in de omgeving Livno-Glamoc. Ook zijn onlangs enkele duizenden militairen overgebracht naar het Bosnische achterland van de Kroatische stad Dubrovnik, die de afgelopen maanden herhaaldelijk door Bosnische Serviërs is beschoten. Indien de berichten van strijd tussen ABiH en HV bij Bihac juist zijn, zou dit de derde Bosnische regio zijn waar reguliere Kroatische eenheden in Bosnië-Herzegovina zijn ingezet. Dit is in strijd met een resolutie van de Veiligheidsraad van vorig jaar, die de aanwezigheid van buitenlandse troepen in het land (anders dan in VN-verband) verbiedt.

Kroatië

De Kroatische minister van Buitenlandse Zaken Granic heeft verklaard dat de herintegratie van Sector Oost in het Kroatische staatsverband en een oplossing voor "het probleem van het achterland van Dubrovnik" de meest urgente strategische doelen van zijn land zijn. Hij sloot met betrekking tot deze thema's iedere concessie uit en onderstreepte dat Kroatië beoogt tegen het einde van het jaar zijn grenzen volledig onder controle te hebben. Zoals bekend heeft de Kroatische regering voortdurend onderstreept dat herstel van het Kroatische gezag over oost-Slavonië (Sector Oost) een hoofddoelstelling is. Daarbij wordt de voorkeur gegeven aan een politieke oplossing, maar worden nieuwe militaire operaties zeker niet uitgesloten. Een soortgelijke situatie bestaat met betrekking tot Dubrovnik.

De uitlatingen van Granic houden vermoedelijk mede verband met het onlangs door president Tudjman geuite voornemen om parlamentsverkiezingen vervroegd uit te schrijven voor het komende najaar. De Kroatische regering kan dan in de verkiezingscampagne uitzicht bieden op herovering van Sector Oost, zonder al in dat stadium over te gaan tot zo'n operatie die mogelijk kan leiden tot een militair conflict met het aangrenzende "Joegoslavië". De uitlating van Granic is een indicatie dat Kroatië een dergelijke operatie zal uitstellen tot na de verkiezingen. Overigens is de uitspraak van Granic opmerkelijk omdat daarin voor het eerst een duidelijke indicatie wordt gegeven over de termijn waarbinnen Kroatië de vraagstukken rond Sector Oost en Dubrovnik hoopt op te lossen.

[REDACTED] blijft melding maken van het "op systematische wijze plunderen en in brand steken" van Servische huizen in de voormalige Sectoren Noord en Zuid. In de meeste door de EU-missie gemelde gevallen wordt de verantwoordelijkheid daarvoor gelegd bij Kroatische militairen.

Onderstreept wordt dat de Kroatische autoriteiten hiertegen op geen enkele wijze optreden en derhalve mede verantwoordelijk zijn voor deze schendingen van de mensenrechten. Een additioneel probleem daarbij is dat de weinige Serviërs die nog in de voormalige Sectoren zijn achtergebleven, in toenemende mate de EU-missie en de VN verzoeken om hen over te brengen naar Servië. EU en VN stellen zich op dit punt echter uiterst terughoudend op, omdat bijstand op dit gebied kan worden gezien als hulp bij "etnische zuiveringen".

In dit verband is vermeldenswaard dat de Kroatische regering heeft aangekondigd dat in april 1996 een nieuwe volkstelling zal worden gehouden. Daarbij werd gesteld dat de demografische verhoudingen sterk gewijzigd zijn sinds de Kroatische operaties tegen de Sectoren Zuid en Noord van juli jl, en in ieder geval sinds de vorige volkstelling van 1991, die nog was uitgevoerd onder verantwoordelijkheid van de Joegoslavische Federatie. Overigens werd onderstreept dat in verband met de op handen zijnde volkstelling de wet op de rechten van de etnische minderheden is opgeschort. Deze wet, die vooral voorzag in een beperkte culturele autonomie in de regio's Knin en Glina, was door het Kroatische parlement in 1992 aangenomen. Doel was primair om tegenover het buitenland aan te tonen dat men van Kroatische zijde bereid was de rechten van de Serviërs wettelijk te garanderen. In de praktijk is de wet nooit uitgevoerd, mede in verband met de eenzijdige onafhankelijkheidsverklaring van de Kroatische Serviërs. Kennelijk wil het Kroatische bewind van de verdrijving van de Serviërs uit de Krajina gebruik maken om deze wet volledig te herroepen, met als argument dat het aantal Serviërs geen bijzondere positie meer rechtvaardigt. Dat zal door de Serviërs die woonachtig zijn buiten de voormalige Krajina en die van het begin af aan het Kroatische gezag hebben erkend als een nieuwe provocatie worden beschouwd. De laatste tijd hadden deze Serviërs zich reeds beklaagd vanwege (in hun visie) toegenomen discriminatie.

De Kroatische minister van Defensie Susak heeft vorige week een bezoek gebracht aan zijn Sloveense ambtgenoot Kacin. Bij die gelegenheid zijn de mogelijkheden onderzocht voor een verbetering van de samenwerking, ook op militair gebied. Zo is de uitwisseling van militaire attachés overeengekomen. In de Sloveense pers is het bezoek van Susak echter aangegrepen voor een sterk anti-Kroatische campagne. Zo werd de vrees geuit dat Kroatië beoogt Sloveens gebied te verwerven, onder andere aan de kust (waardoor Slovenië geen toegang tot de Adriatische Zee meer zou hebben) en in het oosten. Ook werd erop gezinspeeld dat verbetering van de onderlinge betrekkingen zou leiden tot betrokkenheid van Slovenië bij het Servisch-Kroatische conflict.

Hoewel de Kroatische en Sloveense overheden bereid lijken hun samenwerking te intensiveren, bestaat er onder de Sloveense bevolking wantrouwen tegenover de Kroatische intenties. Dit wantrouwen wordt aangewakkerd door de Sloveense pers. Er is sinds de onafhankelijkheid sprake van geschillen tussen beide landen. Deze hebben met name betrekking op het grensverloop in oost-Slovenië en de Baai van Piran. Deze baai beheerst de enige toegang van Slovenië tot de Adriatische Zee. Deze twisten zullen de samenwerking voorlopig onder druk blijven zetten.

Servië/Montenegro

De Russische president Yeltsin heeft een decreet getekend waarin het Russische zakenlieden wordt toegestaan overeenkomsten over humanitaire hulp aan "Joegoslavië" te sluiten met "Joegoslavische" collega's. Hoewel werd onderstreept dat de genoemde transacties de beperkingen in het kader van de sancties tegen "Joegoslavië" niet mogen overschrijden, werd het decreet in de "Joegoslavische" pers gepresenteerd als een unilaterale Russische versoepeling van de sancties. Hoewel deze interpretatie prematuur is, hebben Yeltsin en andere Russische politici de afgelopen weken met name naar aanleiding van de NAVO-bombardementen op Bosnisch-Servische doelen herhaaldelijk bedreigd met zo'n eenzijdige versoepeling van de sancties.

De militair adviseur van Yeltsin, generaal Gromov, heeft overigens in de Russische pers gesuggereerd dat "een neutrale partij, die momenteel deelneemt aan de aanvallen op de Bosnische Serviërs" verantwoordelijk is geweest voor de recente artilleriebeschieting op de stad die de aanleiding was voor die aanvallen. Hij wilde deze opmerking niet verder uitwerken, maar onderstreepte wèl dat hij de betreffende informatie niet uit VN-kanalen had verkregen. Russische functionarissen, met inbegrip van de Russische Sectorcommandant in Sarajevo, hebben lange tijd volgehouden dat de artilleriebeschieting het werk was van Moslims. Vermoedelijk vormt de uitspraak van Gromov een hernieuwde Russische poging de Bosnische Serviërs van verantwoordelijkheid voor deze terreurdaad vrij te pleiten. Onduidelijk is welke "derde partij" Gromov op het oog heeft. Van de landen die aan de bombardementen op Bosnisch-Servische stellingen deelnemen, hadden er vier ten tijde van de genoemde beschieting troepen in de omgeving van Sarajevo, te weten Groot-Brittannië, Frankrijk, Spanje en Nederland.